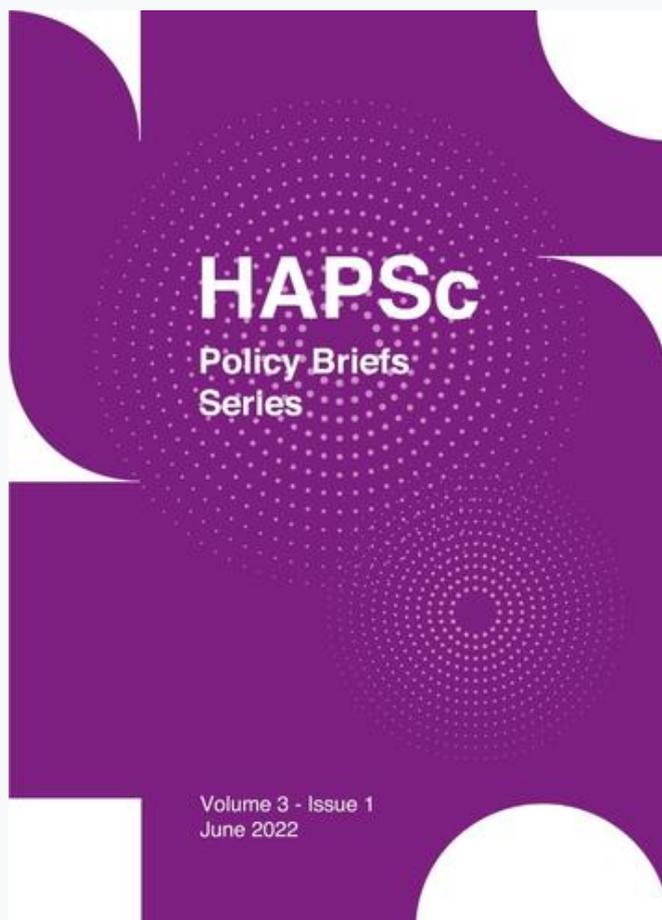

HAPSc Policy Briefs Series

Vol 3, No 1 (2022)

HAPSc Policy Briefs Series

Ενεργειακή Διπλωματία στην Ανατολική Μεσόγειο: Οι Περιπτώσεις των Αγωγών Ηλεκτρικής Διασύνδεσης EuroAsia και EuroAfrica Interconnector

Όλγα Τσουκαλά

doi: [10.12681/hapscpbs.31005](https://doi.org/10.12681/hapscpbs.31005)

Copyright © 2022, Olga Tsoukala

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Τσουκαλά Ό. (2022). Ενεργειακή Διπλωματία στην Ανατολική Μεσόγειο: Οι Περιπτώσεις των Αγωγών Ηλεκτρικής Διασύνδεσης EuroAsia και EuroAfrica Interconnector. *HAPSc Policy Briefs Series*, 3(1), 160–171. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.31005>

Energy Diplomacy in the Eastern Mediterranean: The Cases of EuroAsia and EuroAfrica Interconnector Pipelines of Electricity Interconnection¹

Olga Tsoukala²

Abstract

The amount of the energy market's dependence on Russian natural resources, such as natural gas, was discussed during the recent and ongoing Russian invasion of Ukraine. The present study will attempt to document the four-membered energy collaborations in the energy sector between Greece, Israel, Egypt, and Cyprus. This project aims to study the advantages of the interconnection pipelines, "EuroAsia Interconnector" and "EuroAfrica Interconnector" together with the framework of energy diplomacy, which is being built in the Eastern Mediterranean. The present analysis will examine the possible political choices of the already structured relations of the above states, concluding with how they can be the central pillar for the gradual and de facto consolidation of energy autonomy in the Eastern Mediterranean region.

Keywords: Eastern Mediterranean, energy diplomacy, pipelines.

Ενεργειακή Διπλωματία στην Ανατολική Μεσόγειο: Οι Περιπτώσεις των Αγωγών Ηλεκτρικής Διασύνδεσης EuroAsia και EuroAfrica Interconnector

Όλγα Τσουκαλά³

Περίληψη

Επ' αφορμής της πρόσφατης και εν εξελίξει ρωσικής εισβολής κατά της Ουκρανίας, τέθηκε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων η συζήτηση για το μέγεθος της εξάρτησης της αγοράς ενέργειας από τους ρωσικούς φυσικούς πόρους, όπως λ.χ. το φυσικό αέριο. Στην παρούσα μελέτη θα γίνει μια προσπάθεια να καταγραφούν οι διακρατικές συνεργασίες στον ενεργειακό τομέα μεταξύ της Ελλάδος, του Ισραήλ, της Αιγύπτου και της Κύπρου. Σκοπός του παρόντος εγχειρήματος είναι να μελετήσει τα προτερήματα των διασυνδετήριων αγωγών "EuroAsia Interconnector" και "EuroAfrica Interconnector" από κοινού με το πλαίσιο ενεργειακής διπλωματίας, το οποίο οικοδομείται στην Ανατολική Μεσόγειο. Η παρούσα ανάλυση θα προβεί σε μία εξέταση των πιθανών πολιτικών επιλογών των ήδη δομημένων σχέσεων των ανωτέρω κρατών, καταλήγοντας στον τρόπο με τον οποίο αυτές μπορούν να αποτελέσουν το βασικό πυλώνα για την σταδιακή και εν τοις πράγμασι εδραίωση της ενεργειακής αυτονομίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Λέξεις-Κλειδιά: Ανατολική Μεσόγειος, ενεργειακή διπλωματία, αγωγοί

¹ To cite this paper in APA style: Tsoukala, O. (2022). Energy Diplomacy in the Eastern Mediterranean: The Cases of EuroAsia and EuroAfrica Interconnector Pipelines of Electricity Interconnection. *HAPSc Policy Briefs Series*, 3(1), 160-171. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.31005>

² Trainee Lawyer, DAPEEP S.A. & LLB, Neapolis University Pafos, Cyprus & BA in International, European and Area Studies, Panteion University.

³ Ασκούμενη Δικηγόρος, ΔΑΠΕΕΠ Α.Ε. & Απόφοιτος Νομικής, Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου, Κύπρος & πτυχιούχος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Εισαγωγή

Παρατηρώντας τα τεκταινόμενα στην ενεργειακή διπλωματία, διαπιστώνει κανείς ότι από το έτος 2019 έχουν λάβει χώρα σημαντικές πρωτοβουλίες και συνεργασίες, ιδίως στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου (Tsoukala, 2021). Πρωταγωνιστές στην διαμόρφωση μίας νέας ενεργειακής πραγματικότητας στην περιοχή είναι η Ελλάδα, η Κύπρος, η Αίγυπτος και το κράτος του Ισραήλ. Λαμβάνοντας υπόψιν τις διακρατικές συνεργασίες σε τριμερείς σχηματισμούς, τα ανωτέρω κράτη προέβησαν στην υπογραφή τριμερών συμφωνιών επί τη βάσει της περαιτέρω συνεργασίας τους στον ενεργειακό τομέα. Ως εκ τούτων, προέκυψαν οι συμφωνίες-μνημόνια συνεργασίας για τους αγωγούς ηλεκτρικής διασύνδεσης Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδος “EuroAsia Interconnector” και Αιγύπτου-Κύπρου-Ελλάδος “EuroAfrica Interconnector”. Κατά γενική ομολογία, η ενέργεια αποτελεί καταλυτικό παράγοντα άσκησης διπλωματίας τόσο για τα κράτη, τα οποία «διψούν» ενεργειακά, όσο και για τα κράτη, τα οποία είναι πλούσια σε φυσικούς πόρους (Φίλης, 2012).

Ο αγωγός ηλεκτρικής διασύνδεσης “EuroAsia Interconnector” (Ισραήλ-Κύπρος-Ελλάδα)

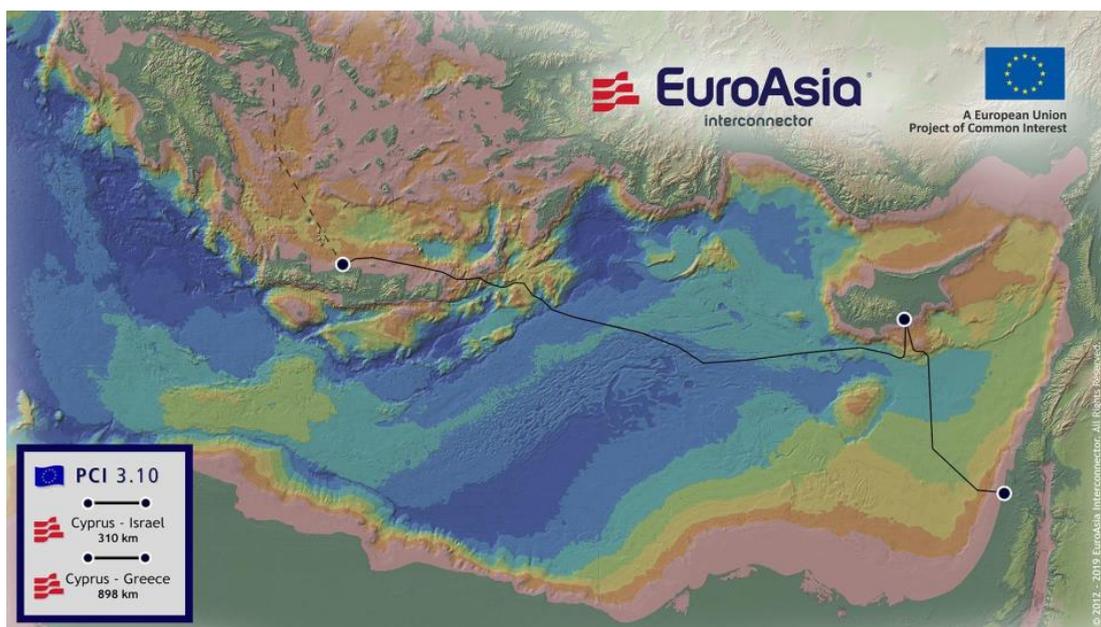
Οι συζητήσεις για το μεγαλόπνοο εγχείρημα του αγωγού ηλεκτρικής διασύνδεσης Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδος, γνωστός και ως EuroAsia Interconnector, εκκινούν το έτος 2012 με την μελέτη των δυνατοτήτων διασύνδεσης των ανωτέρω κρατών με γνώμονα την ενεργειακή αυτονομία και ανεξαρτησία (EuroAsia Interconnector, 2012). Επί της ουσίας, η Κύπρος θα αποτελεί τη γέφυρα ηλεκτρικής διασύνδεσης μεταξύ Ευρώπης και Ασίας.

Προτού αναλυθούν τα επιμέρους προτερήματά του, κρίνεται απαραίτητο να περιγραφεί το πλαίσιο διακρατικών συνομιλιών των ενδιαφερόμενων κρατών σε επίπεδο της επιδιωκόμενης ενεργειακής διπλωματίας. Ελλάδα, Κύπρος και Ισραήλ έχουν αναβαθμίσει τη στρατηγική τους συνεργασία μέσω διμερών και τριμερών συμφωνιών σε επίπεδο ασφάλειας, τεχνολογίας, άμυνας και ενέργειας. Ιδίως στον ενεργειακό τομέα, οι εν λόγω συμφωνίες έχουν δημιουργήσει ένα ικανό πλαίσιο μείωσης της εξάρτησης από φυσικούς πόρους κακόβουλων καθεστώτων (Rayman, 2021).

Η ενδυνάμωση των σχέσεων των κρατών αναδεικνύεται με ενάργεια ήδη από το 2019, όταν ανακοινώθηκε η Κοινή Διακήρυξη Ελλάδος, Ισραήλ, Κύπρου και Η.Π.Α., όπου μεταξύ άλλων υπογραμμίστηκε το κοινό όραμα στην ενεργειακή αυτονομία και ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο (Η Αμερικανική Πρεσβεία και το Προξενείο στην Ελλάδα, 2019). Εν ολίγοις, διατυπώθηκε η εκπεφρασμένη βούληση των μερών, ήδη από την 5^η τριμερή σύνοδο κορυφής στη Μπερ Σεβά, το 2018, σύμφωνα με την οποία επισημάνθηκε η προσήλωση στο έργο του αγωγού και στα αποτελέσματα της μελέτης του όλου εγχειρήματος (Greece in Israel, 2018).

Καθοριστικό χρονικό σημείο αναφοράς αποτελεί το έτος 2021 για τις σχέσεις μεταξύ των κρατών. Επιβεβαιώνοντας τα όσα δομήθηκαν με διπλωματικό τρόπο τα παρελθόντα έτη, οι ηγέτες της Ελλάδος, του Ισραήλ και της Κύπρου ανέδειξαν τον ενεργειακό τομέα, τόσο τους φυσικούς πόρους, όπως το φυσικό αέριο, όσο και τις ανανεώσιμες πηγές, όπως ο ηλεκτρισμός, ως ένα εκ των σημαντικότερων πεδίων σύγκλισης συμφερόντων και διακρατικής συνεργασίας (Nedos, 2021). Ακολουθώντας, οι ανωτέρω κοινές ενεργειακές επιδιώξεις των κρατών οδήγησαν στην προώθηση του project με την ονομασία “EuroAsia Interconnector”. Προς επίρρωση τούτων, την 8η Μαρτίου του έτους 2021, η Ελλάδα από κοινού με το Ισραήλ και την Κύπρο υπογράφει μνημόνιο συνεργασίας για το εγχείρημα του διασυνδετήριου αγωγού (Ajdin, 2021). Σε αδρές γραμμές, πρόκειται για τον αγωγό ηλεκτρικής διασύνδεσης της Ευρώπης με την Ασία, με σημεία μεταφοράς της ηλεκτρικής ενέργειας το Ισραήλ, ως σημείο εκκίνησης, την Κύπρο, ως γέφυρα, με τερματικό σταθμό την Ελλάδα για την προμήθεια της ευρωπαϊκής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Ο αγωγός χωρίζεται σε δύο τμήματα⁴ υποθαλάσσιων καλωδίων, το τμήμα Ισραήλ-Κύπρος απόστασης 310 χλμ. και το τμήμα Κύπρος-Ελλάδα απόστασης 898 χλμ., σύμφωνα με τον χάρτη, κάτωθεν (Χάρτης 1).

Χάρτης 1: Ο διασυνδετήριος αγωγός ηλεκτρικής ενέργειας Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδος “EuroAsia Interconnector”

Πηγή: EuroAsia Interconnector, n.d. b

⁴ Ο εναρκτηριος σταθμός από όπου θα εκκινεί η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας θα είναι η περιοχή Hadera (Ισραήλ), ενδιάμεσο σταθμό θα αποτελεί το σημείο Κοφίνου (Κύπρος) και θα καταλήγει στο σημείο Κορακιά (Κρήτη) με προορισμό την Αττική και την Ευρώπη, εν συνεχεία (EuroAsia Interconnector, n.d. b).

Η πρώτη φάση του project θα είναι πλήρως λειτουργική το έτος 2025, ενώ τα 898 χλμ. υποθαλάσσιων καλωδίων θα φτάνουν τα 3.000 μέτρα βάθος⁵ από την επιφάνεια της θάλασσας, χαρακτηριστικά, τα οποία θέτουν ένα νέο παγκόσμιο ρεκόρ για έργα τέτοιου είδους και συναφούς βεληνεκούς (EuroAsia Interconnector, n.d. b & Habibic, 2022). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε την εκταμίευση ποσού 657 εκατομμυρίων ευρώ για την χρηματοδότηση του υποθαλάσσιου καλωδίου, το οποίο θα συνδέει την Κύπρο με την ευρωπαϊκή ήπειρο (Euractiv, 2022 & Todoronί, 2022). Πρόκειται για το μεγαλύτερο ποσό, το οποίο δίδεται σε έργο κοινού ενδιαφέροντος (Project of Common Interest) του προγράμματος «Μηχανισμός Συνδέοντας την Ευρώπη» (Connecting Europe Facility), συνολικού ύψους 1,037 δις ευρώ (Habibic, 2022). Μέσω του εν λόγω μηχανισμού, η Ε.Ε. επιδιώκει να χρηματοδοτεί έργα και εγκαταστάσεις πράσινης ανάπτυξης ακολουθώντας την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (Todoronί, 2020).

Εξετάζοντας το εγχείρημα του εν λόγω αγωγού αξίζει να επικεντρωθεί κανείς σε ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία τον καθιστούν αρκετά ελκυστικό μέσο διαλόγου κατ' ενάσκηση της ενεργειακής διπλωματίας των εμπλεκόμενων κρατών. Αρχικά, η απόσταση, η οποία θα καλύπτεται μέσω του διασυνδετήριου αγωγού, θα είναι 1.208 χλμ. ηλεκτρικής ενέργειας τάσης 2GW (2.000MW), η οποία θα μεταφέρεται μέσω ηλεκτρικού καλωδίου Συνεχούς Ρεύματος Υψηλής Τάσης (High Voltage Direct Current) (EuroAsia Interconnector, n.d. a). Η υλοποίηση του εγχειρήματος θα καταστήσει απτή πραγματικότητα την πρώτη μερική υποθαλάσσια διηπειρωτική διασύνδεση ηλεκτρικής ενέργειας σε βάθος 3.000 μέτρων (Brinkerink, M., et. al., 2019). Προς επίρρωση των ανωτέρω, κρίνεται αναγκαίο να επισημανθεί ότι η πραγματοποίηση του όλου εγχειρήματος δημιουργεί την κατάλληλη ευκαιρία για την έξοδο της Κύπρου από την ενεργειακή απομόνωσή της, ως του μόνου κράτους μέλους της Ε.Ε., το οποίο δεν είναι διασυνδεδεμένο ηλεκτρικά (FM, 2021 & Jaradat, 2021).

Ο αγωγός ηλεκτρικής διασύνδεσης “EuroAfrica Interconnector” (Αίγυπτος-Κύπρος-Ελλάδα)

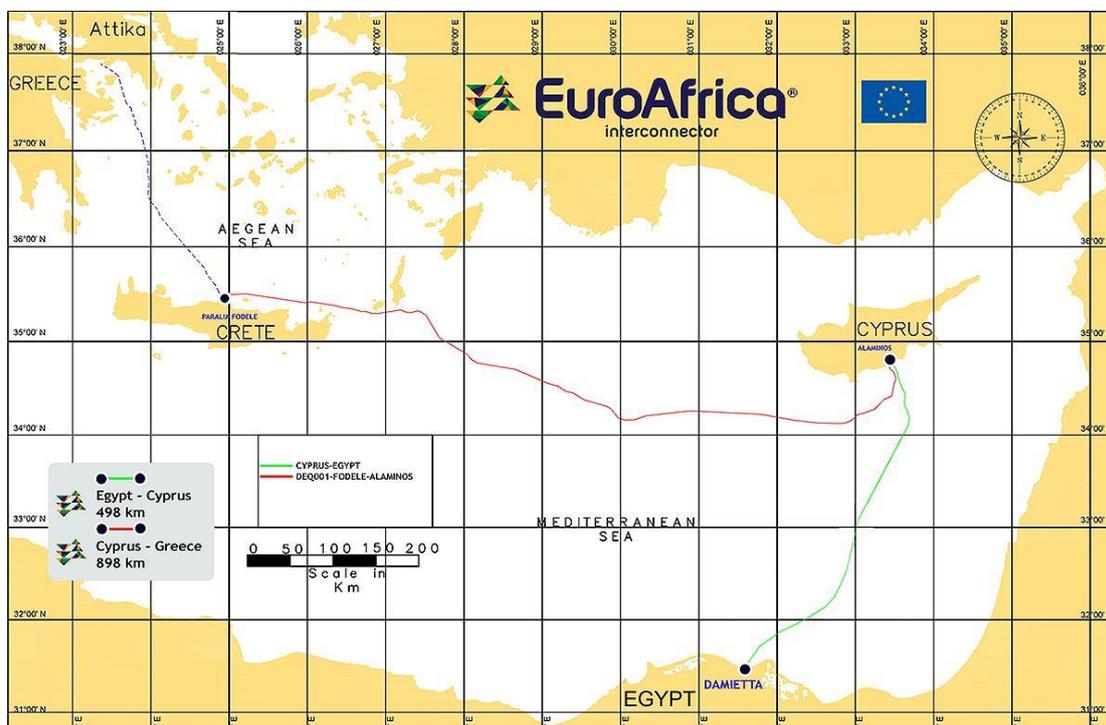
Παράλληλα, στο ψηφιδωτό της ενεργειακής διπλωματίας στην Ανατολική Μεσόγειο ήρθε να προστεθεί η ανακοίνωση της υλοποίησης ενός έτερου αγωγού ηλεκτρικής διασύνδεσης. Ο λόγος γίνεται για τον αγωγό ηλεκτρικής διασύνδεσης Αιγύπτου-Κύπρου-Ελλάδος, γνωστό ως “EuroAfrica Interconnector”. Μέσω του εν λόγω αγωγού, πλέον, πέραν της μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας από την Ασία, η Ευρώπη θα έχει τη δυνατότητα προμήθειας ενέργειας από την Βόρειο Αφρική, μέσω της Αιγύπτου. Ομοιοτρόπως, η Κύπρος θα καταστεί γέφυρα μεταφοράς επιτυγχάνοντας και ενισχύοντας την προοπτική εξόδου της από την ενεργειακή

⁵ Πρόκειται για βάθος το οποίο είναι ίσο με το 8πλάσιο του ύψους του Empire State και το 9πλάσιο του Πύργου του Αιφελ (EuroAsia Interconnector, n.d. c)

απομόνωση, στην οποία είχε περιέλθει αρκετές δεκαετίες, ιδίως μετά την ένταξή της στην Ε.Ε. το έτος 2004.

Το εναρκτήριο λάκτισμα της πραγματοποίησης του εν λόγω εγχειρήματος έλαβε χώρα την 14^η Οκτωβρίου του έτους 2021, στην Αθήνα, όταν οι Υπουργοί Ενέργειας της Αιγύπτου και της Ελλάδος υπέγραψαν μνημόνιο συνεργασίας για την έναρξη των διαπραγματεύσεων για μια διακυβερνητική συμφωνία και τη χρηματοδότηση του έργου με τη συμμετοχή από κοινού αξιωματούχων, διαχειριστών πηγών ενέργειας και ρυθμιστικών αρχών ενέργειας (Szymczak, 2021). Δύο ημέρες αργότερα, ήτοι την 16^η Οκτωβρίου του ίδιου έτους, υπεγράφη αντίστοιχο μνημόνιο συνεργασίας μεταξύ των Υπουργών Ενέργειας Κύπρου και Αιγύπτου. Υπενθυμίζεται ότι, η Ελλάδα έχει οριοθετήσει μερικώς την Α.Ο.Ζ. της με την Αίγυπτο⁶, την 6^η Αυγούστου του έτους 2020, η πρώτη μερική διμερής οριοθέτηση Α.Ο.Ζ. της Ελλάδος γεγονός, το οποίο δημιουργεί ευλόγως αισιοδοξία για την πλήρη αποπεράτωση της οριοθέτησής της (Tsoukala, 2021).

Χάρτης 2: Ο διασυνδετήριος αγωγός ηλεκτρικής ενέργειας Αιγύπτου-Κύπρου-Ελλάδος “EuroAfrica Interconnector”

Πηγή: EuroAfrica Interconnector, n.d. b

⁶ Η μερική διμερής οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ. Ελλάδος-Αιγύπτου αποτελεί την απάντηση από την ηγεσία της ελληνικής διπλωματίας και εξωτερικής πολιτικής απέναντι στο νομικώς ανυπόστατο Τουρκολιβικό Μνημόνιο της 27^{ης} Νοεμβρίου του έτους 2019 (Παυλόπουλος, 2020).

Σύμφωνα με τον ανωτέρω χάρτη, ο αγωγός “EuroAfrica Interconnector” θα καλύπτει απόσταση μήκους 1.396 χλμ.⁷, ο οποίος θα χωρίζεται τμηματικά στο τμήμα Αίγυπτος-Κύπρος απόστασης 498 χλμ. και το τμήμα Κύπρος-Ελλάδα απόστασης 898 χλμ. (EuroAfrica Interconnector, n.d. b). Ομοίως με τον διασυνδετήριο αγωγό “EuroAsia Interconnector”, ο αγωγός διασύνδεσης της Ευρώπης με την Β. Αφρική θα μεταφέρει ηλεκτρική ενέργεια στην ευρωπαϊκή αγορά μέσω καλωδίου Άμεσου Ρεύματος Υψηλής Τάσης (HVDC) 2 GW⁸ με το χαμηλότερο σημείο υπό της θάλασσας να αγγίζει τα 3.000 μέτρα (Skorljak, 2022a). Αναφορικά με το χρονοδιάγραμμα του παρόντος εγχειρήματος, προβλέπεται ότι το τμήμα Αιγύπτου-Κύπρου (498 χλμ.) θα αποπερατωθεί τον Δεκέμβριο τ.ε., ενώ το τμήμα Ελλάδος-Κύπρου (898 χλμ.) θα ακολουθήσει με την πλήρη αποπεράτωση του πρώτου σταδίου του αγωγού, κόστους 2.5 δις Ευρώ, να τοποθετείται τον Δεκέμβριο του έτους 2023 (EuroAfrica Interconnector, n.d. a).

Με την συμφωνία, η οποία υπεγράφη την 19 Οκτωβρίου του έτους 2021, οι ηγέτες της Αιγύπτου, της Ελλάδος και της Κύπρου επισφράγισαν τις ήδη δομημένες και στενές διακρατικές σχέσεις σε διπλωματικό επίπεδο (Hendawi, 2021). Με τον εν λόγω διασυνδετήριο αγωγό, η Αίγυπτος θα προμηθεύει την αγορά της Ευρώπης με ηλεκτρικής ενέργεια, η οποία θα προέρχεται πλειοψηφικά από ηλιακή ενέργεια (AFP, 2021). Εν ολίγοις, με την ανωτέρω συμφωνία και την πραγματοποίηση του αγωγού “EuroAfrica Interconnector” επιτυγχάνεται η ενδυνάμωση της συνεργασίας στην ενεργειακή ασφάλεια τόσο μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών-μερών όσο και της ίδιας της Ευρώπης, εν συνόλω.

Τα οφέλη της «διπλωματίας των αγωγών» στην υφιστάμενη πραγματικότητα

Σταχυολογώντας τα όσα εκτέθηκαν εξάγονται ορισμένες σκέψεις για την αξιοποίηση της επονομαζόμενης «διπλωματίας των αγωγών», τόσο σε επίπεδο συνεργασιών των ανωτέρω κρατών όσο και σε επίπεδο πράσινης ανάπτυξης στην Ανατολική Μεσόγειο. Είναι γνωστό ότι, τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων και το φυσικό αέριο ήδη έχουν δημιουργήσει ένα δυναμικό πεδίο ενεργειακής διπλωματίας μεταξύ Ελλάδος, Κύπρου, Ισραήλ και Αιγύπτου. Παρόλα αυτά, το φυσικό αέριο έχει χαρακτηριστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως μεταβατική πηγή ενέργειας, ως «γέφυρα», η οποία θα συνδράμει στην ενεργειακή μετάβαση προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Stergiou, 2019).

Με την σταδιακή υλοποίηση των εγχειρημάτων των διασυνδετήριων αγωγών “EuroAsia Interconnector” και “EuroAfrica Interconnector” η Κύπρος τίθεται σε τροχιά εξόδου από το

⁷ Ο εναρκτήριος σταθμός από όπου θα εκκινεί η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας θα είναι η περιοχή Damietta (Αίγυπτος), ενδιάμεσο σταθμό θα αποτελεί το σημείο Κοφίνου (Κύπρος) και θα καταλήγει στο σημείο Κορακιά (Κρήτη) με προορισμό την Αττική και την Ευρώπη, εν συνεχεία (EuroAfrica Interconnector, n.d. b).

⁸ Τα 2.000 MW (2GW) είναι αρκετά για να ηλεκτροδοτήσουν επαρκώς από κοινού τη Μαδρίτη και το Βερολίνο (EuroAfrica Interconnector, n.d. c).

καθεστώς ενεργειακής απομόνωσης, στο οποίο βρίσκεται ακόμη, καθώς επίσης θα βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα της εγχώριας ηλεκτρικής αγοράς (WEC, 2021). Με τα πλούσια κοιτάσματα στην Α.Ο.Ζ. της και τη γεωπολιτική της θέση, δικαίως η Κύπρος έχει χαρακτηριστεί ως «ενεργειακό νησί» (Westphal, K. et al., 2022). Συνεκδοχικά, το Ισραήλ έχει ήδη θέσει ως στόχο τη μείωση των εκπομπών, οι οποίες προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, σε ποσοστό 80% συνολικά και 75%-80% στον ηλεκτρικό τομέα, με χρονικό άξονα το έτος 2050, ενώ, παράλληλα, επιδιώκει στο εγγύς μέλλον τη μείωση των εν λόγω εκπομπών σε ποσοστό 30% έως το 2030, αποφάσεις και πολιτικές, οι οποίες θα πρέπει να τηρήσουν το συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα αποφασιστικά (WEC, 2021c).

Έτι περαιτέρω, η υλοποίηση -τουλάχιστον σε πρώτο στάδιο- των διασυνδετήριων αγωγών στα προβλεπόμενα χρονοδιαγράμματα, ήτοι το έτος 2025 για τον αγωγό “EuroAsia Interconnector” και το έτος 2023 για τον αγωγό “EuroAfrica Interconnector” θα συνδράμει στην προμήθεια και την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Εσωτερικής Αγοράς. Χρησιμοποιώντας το ήδη διαθέσιμο φυσικό αέριο καθώς και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας της Κύπρου, της Αιγύπτου και του Ισραήλ θα δημιουργηθεί ένας διάδρομος ηλεκτρικής ενέργειας προς την Ευρώπη συνεπικουρώντας στην επίτευξη τουλάχιστον 15% ηλεκτρικής διασύνδεσης μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. στόχος, ο οποίος έχει τεθεί για το διάστημα έως το 2030 (European Commission, Directorate-General for Energy, 2019).

Συνακόλουθα, η αξιοποίηση των ως άνω περιγραφόμενων εγχειρημάτων ηλεκτρικής διασύνδεσης από τα εμπλεκόμενα κράτη θα ενισχύσει την ενεργειακή αυτονομία και ασφάλεια εφοδιασμού των επιμέρους συστημάτων τους. Κατόπιν όσων προαναφέρθηκαν, γίνεται εύληπτο ότι η ηλεκτρική διασύνδεση της Ευρώπης με την Β. Αφρική, μέσω της Αιγύπτου και με την Μέση Ανατολή, μέσω του Ισραήλ θα δημιουργήσει αυτόνομα και πράσινα δίκτυα ενεργειακής ροής πολλών κατευθύνσεων. Άλλωστε, ήδη από το 2019, η Αίγυπτος έχει επιτύχει την ενεργειακή της αυτονομία σε φυσικό αέριο και ηλεκτρική ενέργεια καθιστώντας την ως κράτος έναν αμιγώς ενεργειακό εξαγωγέα (Tanchum, 2021 & WEC, 2021b). Λαμβάνοντας υπ’ όψιν το γεγονός αυτό, γίνεται ευλόγως αντιληπτό ότι ο προσανατολισμός της ενεργειακής διπλωματίας της Αιγύπτου αποτελεί ζήτημα μείζονος σημασίας κατ’ενάσκηση της εξωτερικής πολιτικής από πλευράς της Ε.Ε. (Tanchum, 2020).

Στο σημείο αυτό χρήζει ιδιαίτερης μνείας η ευρύτερη προσπάθεια και απόφαση της Ε.Ε. για τη σταδιακή και αποφασιστική απεξάρτηση της ευρωπαϊκής αγοράς ενέργειας από τα ορυκτά καύσιμα και το φυσικό αέριο της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει παρουσιάσει την 18^η Μαΐου 2022 το στρατηγικό σχέδιό της για την επίτευξη της ανωτέρω προσπάθειας, το οποίο τιτλοφορείται “REPowerEU”. Η νέα ευρωπαϊκή στρατηγική έχει διττό σκοπό, αφενός την ενεργειακή απεξάρτηση από τη Ρωσία και αφετέρου την αντιμετώπιση της κλιματικής

κρίσης (European Commission, 2022). Τόσο ο διασυνδετήριος αγωγός της Ευρώπης με το Ισραήλ όσο και εκείνος με την Αίγυπτο αποτελούν έργα, τα οποία θα συνεπικουρήσουν στην εν λόγω ενεργειακή στρατηγική της Ε.Ε.. Προς επίρρωση τούτου, δια στόματος της Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ursula von der Leyen, υπογραμμίστηκε χαρακτηριστικά η σημασία του έργου του “EuroAsia Interconnector”, ο οποίος έλαβε χρηματοδότηση -για το τμήμα σύνδεσης της Κύπρου με την Κρήτη- ύψους 657 δις Ευρώ, ως υποδομή κοινής ωφέλειας της Ε.Ε. (Project of Common Interest) για την πραγμάτωση της ενεργειακής αυτονομίας της (Skorljak, 2022b). Ως εκ τούτου, γίνεται αντιληπτό ότι η υλοποίηση των διασυνδετήριων αγωγών έχει εξέχουσα σημασία για την ευρύτερη στρατηγική προς την επίτευξη της ενεργειακής αυτονομίας της Ε.Ε. από τους ενεργειακούς πόρους (λ.χ. πετρέλαιο, φυσικό αέριο) της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

Συνακόλουθα, εν όψει της επερχόμενης συνόδου των Η.Ε. για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC COP 27), η οποία θα φιλοξενηθεί στο Sharm El-Sheikh (7-11.11.2022), της Αιγύπτου, δημιουργείται η κατάλληλη ευκαιρία για την Ελλάδα και την Κύπρο να εκμεταλλευθούν το διάλογο με μία χώρα, η οποία έχει επιτύχει τη συνέργεια μεταξύ της ανάπτυξης των υποδομών φυσικού αερίου και της πράσινης ενεργειακής μετάβασης (Tanchum, 2022). Με αναβαθμισμένο ρόλο στην πράσινη μετάβαση με την χρήση φυσικού αερίου, η Αίγυπτος αποτελεί τον κατάλληλο ενεργειακό εταίρο για την Ελλάδα και την Κύπρο, οι οποίες θα πρέπει να στρέψουν την εξωτερική πολιτική τους και την ενεργειακή διπλωματία προς την ενδυνάμωση των σχέσεών τους.

Τέλος, εκτός της γεωπολιτικής και ενεργειακής αναβάθμισης της Ελλάδος και της Κύπρου, η υλοποίηση των αγωγών θα έχει ως αποτέλεσμα την επίλυση και την επικουρική αρωγή στην κοινωνία, το περιβάλλον και την οικονομία των εμπλεκόμενων κρατών. Με γνώμονα την Εταιρική Κοινωνική Υπευθυνότητα, η επιδίωξη των φορέων και των εμπλεκόμενων εταιριών μέσα από το εγχείρημα των διασυνδετήριων αγωγών είναι και η αντιμετώπιση ζητημάτων σε επίπεδο περιβάλλοντος, οικονομίας και κοινωνικής αρωγής, όπως λ.χ. η προστασία του περιβάλλοντος και η προώθηση της πράσινης ενέργειας, μέσω της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ (Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας), καθώς και η στήριξη και ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών μέσα από την σταδιακή αποπεράτωση των εργασιών. Ως εκ τούτου, η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων τους θα αναβαθμίσει τα εμπλεκόμενα κράτη εκτός από εθνικό και σε τοπικό επίπεδο.

Προτάσεις πολιτικής

Ολοκληρώνοντας, υπό το πρίσμα των τελευταίων εξελίξεων στις σχέσεις των εν λόγω κρατών κρίνεται αναγκαία η προσήλωση στην αποπεράτωση των εγχειρημάτων των διασυνδετήριων αγωγών “EuroAsia Interconnector” και “EuroAfrica Interconnector”. Αναφορικά με την υλοποίηση του

“EuroAfrica Interconnector”, λαμβάνοντας υπόψιν τη συμφωνία μερικής οριοθέτησης της ελληνοαιγυπτιακής A.O.Z. (Tsoukala, 2021), η ελληνική εξωτερική πολιτική θα πρέπει να επικεντρωθεί στην άσκηση της ενεργειακής διπλωματίας επί τη βάση της γεωπολιτικής θέσης της Ελλάδος προκειμένου να ολοκληρώσει την οριοθέτηση της A.O.Z. με την Αίγυπτο. Παρά το γεγονός ότι η συμφωνία εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό τα συμφέροντα αμφότερων των κρατών, εντούτοις η μη ολοκλήρωση της οριοθετημένης περιοχής δύναται να δημιουργήσει κωλύματα στην πραγμάτωση του διασυνδετήριου αγωγού με την Αίγυπτο. Το όλο εγχείρημα του αγωγού ηλεκτρικής διασύνδεσης, Ελλάδος-Κύπρου-Αιγύπτου αποτελεί απτή επιβεβαίωση ότι τα τρία κράτη έχουν κοινά συμφέροντα και στον ενεργειακό τομέα, τα οποία μπορούν να προβάλλουν και να προεκτείνουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για την ολοκλήρωση της ελληνοαιγυπτιακής A.O.Z.. Επί τη βάση ενός τέτοιου διαλόγου και πολιτικής θα έχει γίνει ένα πολύ σημαντικό και δυναμικό βήμα για την οριοθέτηση της A.O.Z. Ελλάδος-Κύπρου.

Συνεκδοχικά, όσον αφορά στην υλοποίηση του διασυνδετήριου αγωγού “EuroAsia Interconnector”, δημιουργείται ικανό πεδίο διαλόγου και πολιτικών επιλογών προς την οδό του αγωγού φυσικού αερίου EastMed (Ισραήλ-Κύπρος-Ελλάδα-Ιταλία). Ο προσανατολισμός στον EastMed θα επιφέρει πολλαπλά οφέλη για τα εμπλεκόμενα μέρη στην περιοχή, δεδομένου του γεγονότος ότι η A.O.Z. της Κύπρου και του Ισραήλ είναι πλούσιες σε κοιτάσματα φυσικού αερίου. Μέσα από τον μηχανισμό «3+1», στον οποίο συμμετέχουν οι Η.Π.Α. από κοινού με την Ελλάδα, την Κύπρο και το Ισραήλ, δημιουργείται πρόσφορο έδαφος άσκησης της ενεργειακής διπλωματίας για την αποπεράτωση στο εγγύς μέλλον του μεγάλου έργου του αγωγού. Σε κάθε περίπτωση η Ε.Ε. και οι Η.Π.Α. εφόσον επιθυμούν την απεξάρτηση της πρώτης από το ρωσικό φυσικό αέριο θα πρέπει να θέσουν τον διάλογο για τον αγωγό σε προτεραιότητα.

Με σημείο αναφοράς την αναβάθμιση του ενεργειακού ρόλου της Ελλάδος και της Κύπρου και της απτής εδραίωσης των τριμερών σχηματισμών Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδος και Αιγύπτου-Κύπρου-Ελλάδος, η υλοποίηση των διασυνδετήριων αγωγών ηλεκτρικής ενέργειας αποτελεί ευκαιρία δυναμικής παρουσίας των κρατών απέναντι στις μαξιμαλιστικές επιδιώξεις της γείτονος Τουρκίας. Εν κατακλείδι, η ενεργειακή διπλωματία και ειδικότερα η «διπλωματία των αγωγών» αναδεικνύεται σε κομβικής σημασίας άσκηση εξωτερικής πολιτικής στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, ιδίως σε μία περίοδο έντονου κλυδωνισμού της ενεργειακής ασφάλειας στη διεθνή κοινότητα.

Βιβλιογραφία

AFP (2021). Greece, Egypt, Cyprus sign electricity agreement with Europe in mind. Al Arabiya English. 20/10/2021 [update]. Available at: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2021/10/20/Greece-Egypt-Cyprus-sign-electricity-agreement-with-Europe-in-mind> (Accessed: 6/5/2022).

- Ajdin, A. (2021). Cyprus, Israel and Greece ink EuroAsia Interconnector MoU. *Offshore Energy*. 8/3/2021. Available at: <https://www.offshore-energy.biz/cyprus-israel-and-greece-ink-euroasia-interconnector-mou/> (Accessed: 6/5/2022).
- Brinkerink, M., Gallachóir, B., et Deane, P. (2019). A comprehensive review on the benefits and challenges of global power grids and intercontinental interconnectors. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 107, 274–287.
- Euractiv. (2022). Cyprus, Greece, Israel electricity link gets EU funding. Euractiv.com. 28/01/2022. Available at: <https://www.euractiv.com/section/energy/news/cyprus-greece-israel-electricity-link-gets-eu-funding/> (Accessed: 9/5/2022).
- EuroAsia Interconnector (n.d. a). EuroAsia project schedule. Official Page. Available at: <https://euroasia-interconnector.com/at-glance/project-timeline/> (Accessed: 6/5/2022).
- EuroAsia Interconnector (n.d. c). EuroAsia construction. Official Page. Available at: <https://euroasia-interconnector.com/cable-construction/> (Accessed: 9/5/2022).
- EuroAsia Interconnector (2012). Cyprus: Energy Bridge between Europe and Asia. 23/1/2012. Available at: https://euroasia-interconnector.com/news-cyprus_energy_bridge_between_europe_and_asia1period2012-11/ (Accessed: 6/5/2022).
- European Commission, Directorate-General for Energy (2019). Electricity interconnections with neighbouring countries: second report of the Commission expert group on interconnection targets, Publications Office.
- European Commission. (2022). REPowerEU: A plan to rapidly reduce dependence on Russian fossil fuels and fast forward the green transition [Press release]. 18/5/2022. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3131 (Accessed: 15/7/2022).
- EuroAfrica Interconnector (n.d. a). EuroAfrica project schedule. Official Page. Available at: <https://www.euroafrica-interconnector.com/at-glance/project-timeline/> (Accessed: 6/5/2022).
- EuroAfrica Interconnector (n.d. c). EuroAfrica construction. Official Page. Available at: <https://www.euroafrica-interconnector.com/cable-construction/> (Accessed: 9/5/2022).
- Η Αμερικανική Πρεσβεία και το Προξενείο στην Ελλάδα (2019). Κοινή Διακήρυξη μεταξύ Κύπρου, Ελλάδας, Ισραήλ και ΗΠΑ [Press release]. 21/3/2019. Διαθέσιμο σε: <https://gr.usembassy.gov/el/joint-declaration-between-cyprus-greece-israel-and-the-u-s-after-the-6th-trilateral-summit/> (Πρόσβαση: 6/5/2022).
- FM (2021). €100 mln grant for EuroAsia ends Cyprus energy isolation. *Financial Mirror*. 27/7/2021. Available at: <https://www.financialmirror.com/2021/07/27/e100-mln-grant-for-euroasia-ends-cyprus-energy-isolation/> (Accessed: 6/5/2022).
- Φίλης, Κ. (2012). Ενέργεια: Εργαλείο Σύγκλισης ή Προϊόν Ανταγωνισμού; Η Περίπτωση της Ανατολικής Μεσογείου. Σε Φαραντούρης, Ν. Ε. (2012). *Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία και Πολιτική*. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Greece in Israel (2018). Israel-Cyprus-Greece 5th Trilateral Summit Declaration (Beersheba December 20th, 2018) - Embassy News [Press release]. 20/12/2018 <https://www.mfa.gr/missionsabroad/en/israel-en/news/israel-cyprus-greece-5th-trilateral-summit-declaration-beersheba-december-20th-2018.html> (Accessed: 6/5/2022).
- Habibic, A. (2022). EU: EuroAsia power link gets highest grant in €1B energy infrastructure investment. *Offshore Energy*. 1/2/2022. Available at: <https://www.offshore-energy.biz/euroasia-power-link-gets-highest-grant-in-e1b-investment/> (Accessed: 6/5/2022).
- Hendawi, H. (2021). Egypt, Greece and Cyprus sign deal to link power grids. *The National*. 19/10/2021. Available at: <https://www.thenationalnews.com/mena/2021/10/19/egypt-greece-and-cyprus-sign-deal-to-link-power-grids/> (Accessed: 6/5/2022).
- Jaradat, I. (2021). [Opinion] EU interconnector: Cyprus “energy isolation” or Israeli gas? *EUobserver*. 11/11/2021. Available at: <https://euobserver.com/opinion/153357> (Accessed: 6/5/2022).
- Nedos, V. (2021). Energy at forefront of trilateral summit. *Kathimerini.Gr*. 8/12/2021. Available at: <https://www.ekathimerini.com/news/1173324/energy-at-forefront-of-trilateral-summit/> (Accessed: 6/5/2022).

- Παυλόπουλος, Π. (2020). Το Νομικώς Ανυπόστατο του «Τουρκολιβυκού Μνημονίου» και οι Εντεύθεν Νομικές Συνέπειες στο Πεδίο του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Syntagma Watch. 9/7/2020. Διαθέσιμο σε: <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/to-nomikos-anypostato-tou-tourkolivykoy-mnimoniou-kai-oi-entefthen-nomikes-synepeies-sto-pedio-tou-diethnous-kai-tou-evropaikou-dikaiou/> (Πρόσβαση: 9/5/2022).
- Rayman, J. F. (2021). Energy diplomacy opens new chapter of independence for Greece. Jewish News Syndicate. 23/3/2021. Available at: <https://www.jns.org/opinion/energy-diplomacy-opens-new-chapter-of-independence-for-greece/> (Accessed: 6/5/2022).
- Skopljak, N. (2022a). TSO chiefs meet to discuss EuroAfrica Interconnector. Offshore Energy. 15/4/2021. Available at: <https://www.offshore-energy.biz/tso-chiefs-meet-to-discuss-euroafrica-interconnector/> (Accessed: 6/5/2022).
- Skopljak, N. (2022b). Von der Leyen: EuroAsia Interconnector to help free EU from energy dependence. Offshore Energy. 21/6/2022. Available at: <https://www.offshore-energy.biz/von-der-leyen-euroasia-interconnector-to-help-free-eu-from-energy-dependence/> (Accessed: 15/7/2022).
- Stergiou, Andreas (2019) “Geopolitics and Energy Security in the Eastern Mediterranean: The Formation of new ‘Energy Alliances’” in Tziarras, Z. (ed.), *The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security. Re-imagining the Eastern Mediterranean Series: PCC Report, 3*. Nicosia: PRIO Cyprus Centre, 11-30.
- Szymczak, P. D. (2021). Egypt, Greece Subsea Cable To Deliver North African Renewable Energy to Europe. JPT. 25/10/2021. Available at: <https://jpt.spe.org/egypt-greece-subsea-cable-to-deliver-north-african-renewable-energy-to-europe/> (Accessed: 6/5/2022).
- Tanchum, M. (2020). Egypt’s Prospects as an Energy Export Hub Across Three Continents. ISPI. 24/9/2020. Available at: <https://www.ispionline.it/en/publicazione/egypts-prospects-energy-export-hub-across-three-continents-27408> (Accessed: 9/5/2022).
- Tanchum, M. (2021). Greece’s Rise as a Trans-Mediterranean Power: Greece’s Eastern Mediterranean strategic shift to Europe-to-Africa and Europe-to-Middle East connectivity. ELIAMEP. 25/2/2021. Available at: <https://www.eliamep.gr/en/publication/η-ελλάδα-ως-ανερχόμενη-διαμεσογειακή/> (Accessed: 9/5/2022)
- Tanchum, M. (2022). Egypt’s Synergy Between Natural Gas and Green Energy Transition: Cairo’s Advances in LNG and Green Hydrogen are Shaping the COP 27 Agenda. Middle East Institute. 5/5/2022. Available at: <https://www.mei.edu/publications/egypts-synergy-between-natural-gas-and-green-energy-transition-cairos-advances-lng-and> (Accessed: 12/5/2022).
- Todorović, I. (2022). EU backs Greece-Cyprus power link project with EUR 657 million. Balkan Green Energy News. 28/1/2022. Available at: <https://balkangreenenergynews.com/eu-backs-greece-cyprus-power-link-project-with-eur-657-million/> (Accessed: 6/5/2022).
- Tsoukala, O. (2021). Diplomatic Tensions in the Eastern Mediterranean: Developments in 2021 and Prospects. HAPSc Policy Briefs Series, 2(2), 157–171. DOI: <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.29503>
- WEC (2021). WEC Trilemma: Cyprus. World Energy Council. Available at: <https://trilemma.worldenergy.org/#!/country-profile?country=Cyprus&year=2021> (Accessed: 9/5/2022).
- WEC (2021b). WEC Trilemma: Egypt. World Energy Council. Available at: <https://trilemma.worldenergy.org/#!/country-profile?country=Egypt&year=2021> (Accessed: 9/5/2022).
- WEC (2021c). WEC Trilemma: Israel. World Energy Council. Available at: <https://trilemma.worldenergy.org/#!/country-profile?country=Israel&year=2021> (Accessed: 9/5/2022).
- Westphal, K., Pastukhova, M. et Pepe, J. M. (2022). Geopolitics of Electricity: Grids, Space and (political) Power. Research Paper 6. German Institute for International and Security Affairs (Stiftung Wissenschaft und Politik).

Χάρτες

- EuroAfrica Interconnector. (n.d. b). EuroAfrica Interconnector route [Graph]. EuroAfrica Interconnector. Available at: <https://www.euroafrica-interconnector.com/at-glance/the-route/> (Accessed: 9/5/2022)

EuroAsia Interconnector (n.d. b). EuroAsia Interconnector route [Graph]. EuroAsia Interconnector. Available at: <https://euroasia-interconnector.com/at-glance/the-route/> (Accessed: 9/5/2022).